

ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนใน
จังหวัดอุบลราชธานีตามหลักพระพุทธศาสนา
A STUDY SULUTION HUMAN RIGHTS VIOLATION OF PEOPLE IN
UBON RATCHATHANI PROVINCE ACCORDING TO BUDDHISM

¹พระใบฎีกาธณัย กลยานกิตติ (บุญประวัต),
²พระครูโกศลวิহারคุณ และ ³ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ,
¹Phra Baideeka Thanai Kallayanakitti (Punprawat)
²Phrakru Kosolwiharakhun and ³Thippavit Saichart and

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹qevw44@gmail.com

Received July 12, 2021; Revised October 9, 2021; Accepted November 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีตามหลักพระพุทธศาสนา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า หลักคำสอนพื้นฐานคือ ศีล 5 ธรรม 5 เพราะศีล 5 คือองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้ตั้งอยู่บนความชอบธรรมในสังคม เพราะคุณค่าของความ เป็นมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีของความเป็นคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มีเป้าประสงค์กำหนดแบบแผนพฤติกรรมบางประการของมนุษย์ ระบบทฤษฎีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าการกระทำของตัวผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่เป็นผู้ประพฤติดังตามศีลธรรม สิทธิมนุษยชนจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากบริบทในสังคมไม่ส่งเสริมหรือกลายเป็นการขัดขวางสิทธิ เสรีภาพ สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอ

¹ นิสิต., หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอุบลราชธานี

² อาจารย์ ดร., หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์ ดร., หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอุบลราชธานี

ภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงเกินละเมิดไม่ได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพความเป็นมนุษย์ ดังนั้นทุกคนในสังคมจึงต้องมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นต้นตอแห่งความขัดแย้งและความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ศีล 5 ที่ทำให้เกิดความสงบทั้งในระดับปัจเจกชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก คนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรมที่เรียกว่าเป็นอารยชน มีธรรมคือคุณสมบัติ มีสุจริตทั้งสาม คือ มีความประพฤติดี ประพฤติชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ หลักการที่แท้จริงในการกระทำความดี หรือการประพฤติดีของมนุษย์นั้นคือ เหตุผล สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่คนทุกคนมีอยู่โดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุที่เขาคือมนุษย์ เป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนความใส่ใจต่อธรรมชาติแห่งการเป็นมนุษย์ของเรา เมื่อมนุษย์ทุกคนถือกำเนิดขึ้นมาจากธรรมชาติแล้ว สิ่งที่ดีดัดมาตั้งแต่กำเนิดก็คือสิทธิในชีวิตของตนเอง

คำสำคัญ :แนวทางการแก้ปัญหา,การละเมิดสิทธิมนุษยชน,ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี,พระพุทธศาสนา

Abstract

This thesis titled has 3 objectives as follows: 1) to study the principles that promote human rights in Buddhism; 2) to study the The problem of human rights violations of people in Ubon Ratchathani Province; and 3) to study the Guidelines for solving human rights violations of people in Ubon Ratchathani Province according to Buddhism. It was a qualitative research. The research findings were as the followings:The basic doctrine is the 5 precepts, the 5 virtues, because the 5 precepts are the basic elements of living based on righteousness in society. because of the value of humanity or the dignity of human beings It is something that everyone has since birth. The goal is to define certain patterns of human behavior.The human rights theory system provides criteria for determining the value of the actions of the males involved. or those who practice morals Human rights can never happen. If the social context does not promote or become an obstacle to rights and freedoms Such rights include the right to life, liberty in body and equality, which are inalienable and inviolable. If there is harassment, it may cause harm. or affect the deterioration of the human condition. Therefore, everyone in society must have principles that control human behavior so that they do not harass or injure others. which is the source of conflict and violence. In particular, “the five precepts that cause peace at

the level of individual, society, nation, and world society, people with morals or humanity are called civilized people. Dharma is a feature There are three honesty, namely, good behavior. physical behavior verbal and mental. The true principle of good deeds Or that human conduct is a reason. Human rights are rights that all people enjoy equally. because he is human It is a right that is based on caring for our human nature. When all human beings are born from nature What is inherent in one's life is the right to one's own life.

Keywords:, Solution, Human Right, People in Ubon Ratchathani, Buddhism.

บทนำ

เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นมาในโลกนี้ ก็มีแต่ธรรมชาติเท่านั้นที่อยู่ล้อมรอบมนุษย์ ในระยะเริ่มแรกมนุษย์ก็คงจะแตกต่างไปจากสัตว์ซึ่งต่างก็จะต้องดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นชนเผ่า เป็นรัฐตามลำดับ ความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ก่อให้เกิดความสับสน วุ่นวาย ความไม่สงบสุข ความเอารัดเอาเปรียบ ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นบางครั้งถึงขนาดเป็นการป่าเถื่อนไม่มีมนุษยธรรม มนุษย์จึงต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ชีวิตมีความปลอดภัยตลอดจนได้รับสิทธิต่างๆ ของตนเองจะได้มีพึงได้ มนุษย์จึงได้พิจารณาถึงสิทธิตามธรรมชาติ สำหรับแนวคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้เป็นที่มาอันสำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชนสาระสำคัญตามแนวคิดดังกล่าวนี้มีว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าวได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2544)

การที่มนุษย์มีมันสมองที่มีคุณภาพสูงนี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถกำหนดจดจำและหมายรู้ได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี สิ่งใดเป็นสิ่งที่ชั่ว สิ่งใดมีประโยชน์ สิ่งใดไม่มีประโยชน์ และมีความรู้สึกสำนึกตัวได้ว่าสิ่งใดประพฤติปฏิบัติแล้วสิ่งนั้นจะก่อผลในทางที่ดี มีประโยชน์ สิ่งใดประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิดผลในทางร้ายหรือเสียประโยชน์ เมื่อรู้สึกสำนึกได้ดังนั้นก็เลือกที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์แก่ตน แก่คนอื่น ติดต่อกันและสั่งสมกันมา นอกจากจะมีความรู้สึกนึกคิดว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่วแล้ว ยังสามารถกำหนดสติมีความละเอียดเป็นเครื่องกำกับยับยั้ง มิให้ตกไปสู่อานาจฝ่ายต่ำได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม วิสัยธรรมดาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานนั้นมักมีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐานของจิตใจ หากแต่มนุษย์ยังดีกว่าสัตว์อื่นตรงที่มี

สมองสำหรับคิดที่ยังขังใจได้ดีกว่าสัตว์อื่น (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2542) คำว่าชีวิตมีความหมายว่า “ความเป็นอยู่” ซึ่งความหมายนี้ เป็นการให้ความหมายในลักษณะย่อของการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อย่างไรก็ตาม ชีวิตตามความหมายจริงๆ ของมนุษย์นั้น หมายถึง ชีวิตในทางปฏิบัติอันเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับโลก ทั้งในเชิงรับรู้สภาวะของโลกและการแสดงออกต่อโลก ซึ่งเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “กระบวนการแห่งชีวิต” การพิจารณาถึงกระบวนการของชีวิตมนุษย์นั้น จะต้องพิจารณาถึง ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ ส่วนประกอบของชีวิตมนุษย์ ตลอดจนความเป็นไปของชีวิต ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงอวสานแห่งชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

สิทธิมนุษยชนนั้น หากจะกล่าวตามความเป็นจริงของธรรมชาติแล้ว ในตัวของมนุษย์นั้นเองที่เป็นตัวแทนของสิทธิเสรีภาพมาตั้งแต่แรก เพราะสามารถกระทำการใดๆ ที่ตนเลือกสรรแล้ว และอยู่ในฐานะเลือกได้ที่จะกระทำทั้งดีและชั่วได้ด้วย มนุษย์ไม่ได้ถูกดัดลงหรือถูกกดขี่ด้วยปัจเจกบุคคลหรือสังคมใดๆ หรือสัมพันธ์ภาพใดๆ แม้แต่กับพระเจ้าเอง แต่ก็ได้หมายถึงความปราศจากความรับผิดชอบ เพราะเราสามารถเข้าใจในสิทธิเสรีภาพได้ในสภาวะการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการกระทำหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นย่อมมีผลที่เกิดขึ้นตามมาเป็นพันธะแห่งการกระทำ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นแง่ลบหรือแง่บวกก็ตามมากก็ตาม สิทธิจึงมีส่วนที่ปรากฏออกมาเป็นสิทธิที่ยอมรับกันโดยทั่วของบุคคลในกลุ่ม หรือชนหมู่มากโดยทั่วไป และเป็นสิทธิของความเป็นมนุษย์ และเพื่อการดำรงอยู่อย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (เดียน คำดี, 2541)

ในส่วนของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นแม่บทกฎหมายไทย รัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ.2560 มีบทบัญญัติรับรองให้ประกาศคำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ยังไม่ถูกยกเลิกยังมีผลบังคับใช้อย่างต่อเนื่องต่อไปโดยยังคงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนแม้ คสช. จะสิ้นสภาพไปแล้วก็ตาม นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ยังมีบทบัญญัติบางประการที่ขัดต่อหลักประชาธิปไตยและรับรองให้ทหารยังคงมีบทบาทและอำนาจในการเมืองไทยต่อไปอีกยาวนาน จน อึ้งภากรณ์ ผู้อำนวยการไอลอว์ ได้ให้ข้อสังเกตว่า “เมื่อมรดกทางกฎหมายของคสช. ที่มีลักษณะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนยังคงอยู่ องค์การสหประชาชาติจึงควรตักเตือนรัฐบาลไทยให้ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อคืนระบอบการปกครองตามหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน พร้อมกับให้เริ่มมีการเคารพในสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอย่างแท้จริง” รายงานยังระบุว่ารัฐบาลไทยล้มเหลวในการปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะกรรมการฯ ในประเด็นด้านการข่มขู่ การฆ่านอกระบบ และการบังคับสูญหาย โดยปรากฏว่ายังมีรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและผู้กระทำการยังคงลอยนวลพ้นผิดเนื่องจากการสืบสวนสอบสวนที่ไม่ได้กระทำการอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นการละเลยพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในส่วนของการปรับปรุง

สภาพเรือนจำและทัณฑสถาน รัฐบาลไทยขาดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังที่แออัด รวมทั้งในการรับประกันการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการสร้างหลักประกันสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลดังที่คณะกรรมการฯ ได้แนะนำ "เรือนจำของไทยมีผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น 30% นับจากการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกลไก ไอซีซีพีอาร์รอบที่แล้วในเดือนมีนาคม 2560 สภาพความเป็นอยู่ที่แออัดและสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ได้มาตรฐานเป็นเสมือนระเบิดเวลา รัฐบาลไทยจึงต้องดำเนินการมาตรการปฏิรูปเรือนจำเพื่อแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างเร่งด่วน" เป็นคำกล่าวของกวิน ชุตินา รองประธานสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ คณะกรรมการประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีกำหนดที่จะทบทวนสถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยในการประชุมรอบที่ 129 ซึ่งจะเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน 2563 ถึง 24 กรกฎาคม 2563 ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นการแถลงการณ์แปลจาก Government fails to address UN concerns in follow-up human rights review (รัฐบาลไทยได้ละเลยการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เพื่อจะได้หาวิธีหรือเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป อันจะเป็นทางเลือกใหม่ของการประยุกต์หลักธรรมเพื่อช่วยลดปัญหาการละเมิดสิทธิต่างๆ ของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีได้อีกในระดับหนึ่ง และเพื่อให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญเพื่อไม่ให้ขาดมิติปรากฏการณ์ทางด้านสังคม ในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยได้แก่ การละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการศึกษาจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตและร่างกาย ด้านทรัพย์สิน ด้านหน้าที่การงาน ด้านสิทธิส่วนบุคคล ด้านการใช้กำลังและอาวุธ ด้านการถูกบีบบังคับและข่มขู่ ด้านการใช้อำนาจที่ไม่มีความชอบธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหาของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีตามหลักพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเชิงสนาม (Qualitative Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนกำหนดกรอบและขอบเขตในการวิจัย

การกำหนดกรอบปัญหาในการวิจัย โดยให้เนื้อหาอยู่ในประเด็นเกี่ยวกับศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีตามหลักพระพุทธศาสนาโดยกำหนดกรอบเนื้อหาและพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย โดยเน้นที่แนวทางแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในพระพุทธศาสนา และหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการศึกษาจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านชีวิตและร่างกาย 2) ด้านทรัพย์สิน 3) ด้านหน้าที่การงาน 4) ด้านสิทธิส่วนบุคคล 5) ด้านการใช้กำลังและอาวุธ 6) ด้านการถูกบีบบังคับและข่มขู่ 7) ด้านการใช้อำนาจที่ไม่มีความชอบธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหาของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี

1.2 ขอบเขตด้านเอกสาร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Research) โดยจะศึกษาไปตามลำดับ ตั้งแต่เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 เกี่ยวกับหลักธรรมเรื่องศีล 5 ธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อธิปไตย 3 กุศลมูล 3 สังคหัตถ์ 4 อคติ 4 มัจฉริยะ 5 และหลักสิทธิมนุษยชนตามหลักปรัชญาสากล และกฎหมายสิทธิมนุษยชน และเอกสารชั้นทุติยภูมิ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อศึกษา ได้แก่ เทศบาลนครอุบลราชธานี ในพื้นที่ที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยทำการศึกษาจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิต

และร่างกาย ด้านทรัพย์สิน ด้านหน้าที่การงาน ด้านสิทธิส่วนบุคคล ด้านการใช้กำลังและอาวุธ ด้านการถูกบีบบังคับและข่มขู่ ด้านการใช้อำนาจที่ไม่มีความชอบธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหาของประชาชนในเทศบาลนครอุบลราชธานี

1.4 ขอบเขตด้านประชากร งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรในพื้นที่ได้รับผลกระทบเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนใน ได้แก่ 24 ชุมชน และผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกละเมิด 35 รูป/คน คือ 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 2) พระสงฆ์ฆาติการ จำนวน 5 รูป 3) นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน 5 คน 4) นักวิชาการพัฒนาสังคม จำนวน 5 คน 5. องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน 6) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 รูป/คน

2. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าเอกสารและรายงานวิจัย โดยค้นคว้าข้อมูลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ สมันตปาสาทิกา ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีตามหลักพระพุทธศาสนา

4. ขั้นวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร เพื่อวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง เพื่อตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเขียนเป็นสารนิพนธ์แบบพรรณนาเชิงโวหารตามโครงสร้างเนื้อหา และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และพิมพ์เผยแพร่สารนิพนธ์นี้ต่อไป

ผลการวิจัย

หลักคำสอนพื้นฐานคือ ศีล 5 ธรรม 5 เพราะศีล 5 คือองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้ตั้งอยู่บนความชอบธรรมในสังคม เพราะคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือ ศักดิ์ศรีของความเป็นคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มีเป้าประสงค์กำหนดแบบแผนพฤติกรรมบางประการของมนุษย์ ระบบทฤษฎีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าการกระทำของตัวผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่เป็นผู้ประพฤติดตามศีลธรรม สิทธิ

มนุษย์ชนจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากบริบทในสังคมไม่ส่งเสริมหรือกลายเป็นการขัดขวางสิทธิเสรีภาพ สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ทุกคนในสังคมจึงต้องมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นต้นตอแห่งความขัดแย้งและความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ศีล 5” ที่ทำให้เกิดความสงบทั้งในระดับปัจเจกชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก คนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรมที่เรียกว่าเป็นอารยชน มีธรรมคือคุณสมบัติ มีสุจริตทั้งสาม คือ มีความประพฤติดี ประพฤติชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ หลักการที่แท้จริงในการกระทำความดี หรือการประพฤติดีของมนุษย์นั้นคือ เหตุผล สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ทุกคนมีอยู่โดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุที่เข่าเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนความใส่ใจต่อธรรมชาติแห่งการเป็นมนุษย์ของเรา เมื่อมนุษย์ทุกคนถือกำเนิดขึ้นมาจากธรรมชาติแล้ว สิ่งที่ดีตัวมาตั้งแต่กำเนิดก็คือสิทธิในชีวิตของตนเอง

หลักคำสอนพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีของความเป็นคน เป้าหมายของการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมบางประการของมนุษย์ ระบบทฤษฎีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าการกระทำของตัวผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่เป็นผู้ประพฤติตามศีลธรรม สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาค ความประพฤติดี ประพฤติชอบ 3 ประการ คือ ทางกาย วาจา และใจ หลักการของเหตุผล สิทธิทางกฎหมาย หรืออำนาจหรือประโยชน์ที่บุคคลที่จะได้รับ การรับรองและคุ้มครองโดย สิทธิทางธรรม สิทธิทางศีลธรรม ซึ่งให้สิทธิแก่ทุกคนที่อยู่ในพวกมวลหมู่ของมนุษย์ ความผิดในการทำปาณาติบาต แยกพิจารณาปัญหานี้จากทั้ง 2 ฝ่าย คือจากฝ่ายผู้ทำเอง และจากฝ่ายผู้ถูกกระทำ เรื่องเมตตาอย่ามียังให้ได้รับผลหรืออานิสงส์ถึง 11 ประการ คือ ย่อมหลับเป็นสุข ย่อมตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย ย่อมเป็นที่รักของมนุษย์ เทวดาย่อมรักษา ไฟ ยาพิษ ศัสตรา ย่อมไม่กล้ำกลาย จิตของผู้เจริญเมตตาอย่ามเป็นสมาธิได้รวดเร็ว สีหน้าของผู้เจริญเมตตาอย่ามแผ่สงไส ย่อมไม่หลงใหลกระทำการละ (มีสติ) และเมื่อยังไม่แทงตลอดซึ่งธรรมอันยิ่ง (คือพระนิพพาน) ย่อมเข้าถึงพรหมโลก มนุษย์พึงปฏิบัติหรือยอมรับนับถือในเกียรติศักดิ์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ทำลายศักดิ์ศรีและเกียรติศักดิ์ของกันและกัน เพราะความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม สีผิว และความคิดเห็นทางการเมือง ลักษณะพฤติกรรมรุนแรงที่ก่อให้เกิดข้อพิพาท ขัดแย้ง และการละเมิดสิทธิได้แก่ การประกาศเขตป่าทับที่ดินทำกินของราษฎรและชุมชน การไม่เพิกถอนเขตป่าซึ่งออกทับที่ดินราษฎรที่มีสิทธิ การจับกุมฟ้องร้องดำเนินคดีและสั่งให้ออกจากพื้นที่ ใช้วิธีการรุนแรงในการข่มขู่คุกคามข่มขู่ การกระทำการรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน การทำโครงการของรัฐทับที่ทำกิน การอนุญาตให้รัฐหรือเอกชนใช้ที่ป่าที่มีกรณีพิพาทกับราษฎรโดยที่ยังไม่มีข้อยุติ การจำกัดการทำประโยชน์ที่ดินการจำกัด

การพัฒนาและการเลือกปฏิบัติสิทธิมนุษยชนกับหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนามีหลักการที่เหมือนกันและต่างกัน คือ เน้นการมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันของสังคมเหมือนกัน แต่ที่ต่างกันคือ หลักสิทธิมนุษยชนเป็นหลักขั้นพื้นฐานที่มีสิทธิเท่าเทียมกันของสังคม สิทธิเสรีภาพแห่งความเป็นมนุษย์ของมนุษย์ทุกๆ คนที่เกิดมามีมนุษย์ทุกคนต่างก็มีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดไม่เลือกกว่าจะมีเชื้อชาติ เพศ อายุ สีสัน ศาสนาหรือยากดมีเงินใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ทุกคนมีสิทธิติดตัวมาด้วย คือ สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทุกคนคนอื่นไม่มีสิทธิก้าวก่ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

อภิปรายผล

สิทธิเสรีภาพแห่งความเป็นมนุษย์ของมนุษย์ทุกๆ คนที่เกิดมามีมนุษย์ทุกคนต่างก็มีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดไม่เลือกกว่าจะมีเชื้อชาติ เพศ อายุ สีสัน ศาสนาหรือยากดมีเงินใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ทุกคนมีสิทธิติดตัวมาด้วย คือ สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทุกคนคนอื่นไม่มีสิทธิก้าวก่ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ โดยมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้ 1) สิทธิและเสรีภาพในการพูด ความเชื่อ ความต้องการ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของกฎนิติธรรม 2) ความยุติธรรมจากรัฐด้วยระบบของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ลำเอียง เพราะเชื้อชาติ เพศ ศาสนา 3) สันติภาพ มนุษย์จะอยู่อย่างสันติได้ก็ด้วยเคารพในสิทธิของมนุษย์ด้วยกันเอง จากการศึกษาถึงประเภทของสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานมีอยู่ 6 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to live) 2) สิทธิที่จะได้รับการศึกษา (Right to education) 3) สิทธิที่จะทำงาน (Right to work) 4) สิทธิเสรีภาพ (Right to freedom) 5) สิทธิในทรัพย์สิน (Right to property) 6) สิทธิในสัญญาประชาคม (Right to contact) สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุดที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน หรือเป็นหน้าที่ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษยชาติร่วมโลกอันเป็นรากฐานแห่งเสรีภาพและสันติภาพของโลกซึ่งสรุปลงเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิทางกฎหมาย และ 2) สิทธิทางธรรมสิทธิมนุษยชนจึงมีส่วนที่ปรากฏออกมาเป็นสิทธิตามกฎหมาย และที่ไม่ได้ปรากฏออกมา หากแต่เป็นอุดมคติหรือเป็นสิทธิทางธรรม สิทธิตามกฎหมาย มีผลใช้บังคับได้ แต่สิทธิทางธรรม อาจไม่มีผลบังคับเป็นองค์ประกอบของชีวิตที่ดีหรือเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ชีวิตอันพึงปรารถนาภายใต้ขอบเขต ของสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป อันเป็นการปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นพี่เป็นน้องระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน มีการช่วยเหลือกัน พึงพาอาศัยกันของมนุษย์ ทุกชาติทุกศาสนาในโลก สอดคล้องกับ นกคณ นิมหัน และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำคัญของแนวคิดสิทธิมนุษยชนในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทย” ผลการศึกษาพบว่า ความสำคัญของแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่มีต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้นได้รับอิทธิพลความคิดมาจากแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ

และแนวคิดสิทธิธรรมชาติ ที่กำเนิดขึ้นจากแนวความคิดของนักปรัชญาฝั่งตะวันตก และผ่านพัฒนาการของการต่อสู้เรียกร้องมาอย่างยาวนาน ดังจะเห็นได้จากในประเทศอังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส รวมถึงประเทศเยอรมัน เป็นต้น จนมีการนำแนวคิดนี้ไปบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับความสำคัญ แนวคิดสิทธิมนุษยชนที่มีต่อทบทวนนิติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น ได้ปรากฏในรูปของแนวคิดเกี่ยวกับลัทธิปัจเจกชนนิยม ลัทธิเสรีนิยม สัญญาประชาคม แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพทางการเมือง รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบของทบทวนนิติที่รับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ละคน และได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดที่ฝังรากลึกลงในระบบรัฐธรรมนูญไทยมาตั้งแต่สมัยเริ่มต้น อีกทั้งหลักการดังกล่าวยังได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ จากการที่ได้ทำการศึกษาทำการจำแนกกลุ่มรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยความเป็นประชาธิปไตยเป็นเกณฑ์ในการจำแนกเพื่อวิเคราะห์ถึงความสำคัญของแนวคิดสิทธิมนุษยชนพบว่า ในรัฐธรรมนูญกลุ่มที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญในกลุ่มที่อยู่ในภาวะกึ่งประชาธิปไตยนั้น ก็มีการยอมรับและนำแนวคิดสิทธิมนุษยชนไปบัญญัติเช่นเดียวกัน แต่ได้รับอิทธิพลน้อยและมีผลในทางปฏิบัติน้อยกว่ารัฐธรรมนูญในกลุ่มที่อยู่ในภาวะที่เป็นประชาธิปไตย ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพทางอำนาจการเมือง การปกครอง อันเป็นต้นกำเนิดของรัฐธรรมนูญล้วนส่งผลต่อลักษณะของการรับรองสิทธิเสรีภาพที่มีระดับแตกต่างกัน หรือในบางครั้งก็ไม่ปรากฏทบทวนนิติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพอยู่เลย

การดำเนินชีวิตให้ตั้งอยู่บนความชอบธรรมในสังคม เพราะคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีของความเป็นคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มีเป้าประสงค์กำหนดแบบแผนพฤติกรรมบางประการของมนุษย์ ระบบทฤษฎีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าการกระทำของตัวผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่เป็นผู้ประพฤติดังศีลธรรม สิทธิมนุษยชนจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากบริบทในสังคมไม่ส่งเสริมหรือกลายเป็นการขัดขวาง สิทธิ เสรีภาพ สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ทุกคนในสังคมจึงต้องมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นต้นตอแห่งความขัดแย้งและความรุนแรง สอดคล้องกับภุชญา บุญชัยและคณะ (2546), ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายของการพัฒนาของรัฐกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนชนบท” ผลการศึกษาพบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนนับแต่วิกฤติเศรษฐกิจจนถึงเวลานี้ ได้พัฒนาปรับตัวกับเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่ซับซ้อนขึ้น มีการกำหนดยุทธศาสตร์การต่อสู้ที่หลากหลาย เชิงซ้อนมากขึ้น และมุ่งเน้นจุดเชื่อมต่อระหว่างการเมืองภาคประชาชน ผ่านรัฐธรรมนูญ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง นโยบาย และในจุลรัฐบาล

ชุดปัจจุบันที่อ้างความเป็น“ประชานิยม”ได้เกิดการหยีบยืม ฉกฉวยวาทกรรม องค์ความรู้จากภาคประชาชน ไปปรับแต่งให้เข้ากับอำนาจของตน แม้จะดูเหมือนฝ่ายประชาชน จะเพลี่ยงพล้ำในการแย่งพื้นที่ทางสังคม อันทำให้เกิดภาวะชะงักในการปรับนโยบายก็ตาม จุดร่วมที่เชื่อมโยงขบวนการประชาชนทุกกลุ่ม ณ เวลานี้คือการยกระดับสถานภาพสิทธิประชาชน สิทธิชุมชนในเชิงนโยบายทุกมิติ โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างการเมืองในระบบที่ยังถูกกำกับด้วยทุนข้ามชาติ ทุนชาติ ราชการและการเมืองภาคประชาชนที่ผลักดันให้เกิดโครงสร้างกลไกใหม่เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น

ศีลนั้นถือว่ามีสำคัญ เพราะเป็นหลักการปฏิบัติเพื่อทำกาย วาจา ให้เรียบร้อย ความเรียบร้อยดีงามทางกาย เรียกว่า กายสุจริต ความเรียบร้อยดีงามทางวาจา เรียกว่า วาจาสุจริต ระเบียบข้อปฏิบัติพื้นฐานของสังคมจึงมีศีลเป็นฐานคิด ศีลจึงกลายมาเป็นระเบียบปฏิบัติและมารยาทของสังคมไทย รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรมและธรรมเนียมอันดีงามของสังคมด้วย แก่นแท้ของสิ่งดีงามเหล่านั้นคือศีล ทำให้เกิดกุศลธรรมขึ้นในสังคมมนุษย์ ดังนั้น ศีลจึงเป็น 5 จึงเป็นพื้นฐานทางสังคมที่ดีงาม และเป็นบรรทัดฐานทางสังคม สอดคล้องกับ หิมพวรรณ รักแตงาม (2550), ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของดิช นัท ฮันท์” ผลการศึกษาพบว่า ท่านดิช นัท ฮันท์ ได้นำเสนอแนวทางสันติภาพในรูปแบบของข้ออบรม 5 ประการ คือ 1) การเคารพในชีวิต (Reverence for Life) 2) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Generosity) 3) ความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ทางเพศ (Sexual Responsibility) 4) การฟังอย่างลึกซึ้งและวาจาแห่งความรัก (Deep Listening and Loving Speech) และ 5) อาหารสำหรับสังคมแห่งสติ (Diet for a Mindful society) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางศีล 5 เพียงแต่ท่านจะเน้นเรื่องของการใช้สติเป็นหลักสำคัญในการควบคุมศีลข้ออื่นๆ อันเป็นสาเหตุแห่งล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ทุกคนมีสิทธิติดตัวมาด้วย คือ สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทุกคน คนอื่นไม่มีสิทธิก้าวล่วงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ โดยมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้ 1) สิทธิและเสรีภาพในการพูด ความเชื่อ ความต้องการ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของกฎนิติธรรม 2) ความยุติธรรมจากรัฐด้วยระบบของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ลำเอียง เพราะเชื้อชาติ เพศ ศาสนา 3) สันติภาพ มนุษย์จะอยู่อย่างสันติได้ก็ด้วยเคารพในสิทธิของมนุษย์ด้วยกันเอง จากการศึกษาถึงประเภทของสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานมีอยู่ 6 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ 2) สิทธิที่จะได้รับการศึกษา 3) สิทธิที่จะทำงาน 4) สิทธิเสรีภาพ 5) สิทธิในทรัพย์สิน 6) สิทธิในสัญญาประชาคม สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุดที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน หรือเป็นหน้าที่

ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษยชาติร่วมโลกอันเป็นรากฐานแห่งเสรีภาพและสันติภาพของโลกซึ่งสรุปลงเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิทางกฎหมาย และ 2) สิทธิทางธรรมสิทธิมนุษยชนจึงมีส่วนที่ปรากฏออกมาเป็นสิทธิตามกฎหมาย และที่ไม่ได้ปรากฏออกมา

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2544). *สิทธิมนุษยชน*. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2542). *วัฒนธรรมและศาสนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- เดียน คำดี. (2541). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัฐบาลไทยได้ละเลยการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ แหล่งที่มา. [ออนไลน์]
<https://ilaw.or.th/node/5640> (เข้าถึงเมื่อ 10 ธ.ค. 63)
- นภดล นิ้มหนู และคณะ. (2555). “ความสำคัญของแนวคิดสิทธิมนุษยชนในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทย”. *รายงานการวิจัย*. วิทยาลัยการเมืองการปกครอง: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กฤษฎา บุญชัย และคณะ. (2546). “นโยบายของการพัฒนาของรัฐกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนชนบท”. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- หิมพรรณ รักแตงาม. (2550). “วิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของดิช นัทธันท์”. *บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.